

SPOMIN NA OBA ZMAGOVALCA CENTRALNEGA STEBRA V TRIGLAVU

PRAVA SKALAŠKA SMER V SEVERNI STENI

DUŠAN VODEB

Konec meseca junija je Planinska zveza Slovenije pripravila v Aljaževem domu v Vratih slovesnost ob 50-letnici prvega plezalnega vzpona preko Osrednjega stebra v Severni triglavski steni. Bil sem na proslavi in mislil še sam kaj dodati k vsemu povedanemu. Izpadlo je drugače in takoj sem se odločil, da bom vse napisal za Planinski vestnik.

MEDVOJNI DNEVI V KINU MATICA

Začeti moram več kot 50 let nazaj, ko sem kot izganec preživljal begunske dni v Ljubljani. Po nekem srečnem naključju sem v poletju leta 1942 spoznal **Pavlo Jesih**. Bilo je v njeni pisarni kina Matica na Kongresnem trgu. Tedaj sem se s Pavlo prvič srečal. A že takoj na tem prvem srečanju mi je Pavla zaupala, da ima za slovenske begunce poseben dobrodelni fond, mene pa bi celo sprejela v službo, če bi upal pisati slovenske prevode na steklene ploščice, ki bi bili podnapisi pri predvajanju filmov. Še več: bil sem sprejet med tiste njene goste, ki smo se vsak dan po peti uri popoldne dobivali

v njeni pisarni na kavici in žganju. Pa seveda na klepetu, ki ga v takratnih vojnih razmerah ni manjkalo. Z občudovanja vrednimi pogovori nas je vedno presenečal **dr. Goričan**, odvetnik iz Celja.

Med osebnostmi, ki jim je Pavla finančno pomagala v begunskih dneh v Ljubljani, je bil tudi **Joža Čop**. V pisarno ni prihajal vsak dan, gotovo pa dvakrat, trikrat na mesec. In tako je nanoslo, da sem prišel k nemu od takih Joževih obiskov. Dobil sem Pavlo in Jožo v vnetem razgovoru, pred seboj pa sta imela na mizi številne fotografije — in na vseh je bila upodobljena Severna triglavska stena. Stopil sem k mizi in da bi se napravil važnega, sem s prstom pokazal na Osrednji steber. »Do tu vaju jaz pripeljem, naprej pa peljita vidva mene!« Oba sta me prav debelo pogledala, češ, kaj boš ti, reva.

Takrat je Pavla vzela eno od razglednic, na kateri sta z Jožo z buciko naznačila Skalaško smer in od Gorenjskega stolpa odcep desno preko Osrednjega stebra. To razglednico mi je Pavla poklonila in mi še dodala: »Da boš vedel, kje bo nekoč šla prava Skalaška smer!« To razglednico pošiljam skupno s člankom v Planinski

namesto komentarja

KVALITETNA MNOŽIČNOST

Ali je kje na svetu planinska organizacija »splošnega profila«, ki bi s pravili določala, da nekdo ne sme postati njen član? Kogar zanima hoja po gorskem svetu, kdor je pripravljen upoštevati društvena pravila in plačati društveno članarino, ta lahko postane član gorniške organizacije.

Vsaka organizacija seveda želi čimbolj delavne člane, nekatere želijo, da bi bili poleg tega vsaj nekateri od njih premožni in bi sofinancirali dejavnosti, ki bi jih bili pripravljene manj premožni s prostovoljnimi delom do kraja izpeljati. Slovenska planinska organizacija je bila do pred nedavnim znana po slednjih, ki so močno oplemenitili povečini družbena sredstva za planinsko delovanje. Tudi zato je bila takrat zaželena množičnost.

V večini drugih alpskih dežel in držav je bila mati Država manj radodarna (pač pa so si tamkajšnje planinske organizacije našle druge sponzorje), zato so tam zaračunali višje članarine, s katerimi so krili marsikatero planinsko dejavnost. Vendar so člani za ta svoj denar dobili v gorah in v svojem planinskem udejstvovanju marsikaj, prav gotovo pa toliko, da se jim je članstvo izplačalo.

V Sloveniji se zdaj približujemo drugim alpskim državam in bolj kot pred leti tam iščemo dobre zglode. Slovenski planinci se zdaj komajda še odločajo za članstvo v več planinskih društvih hkrati, ker je to že predrago, športno navdahnjenim obiskovalcem gora se velik del ne zdi vredno biti član planinske organizacije, ker večinoma na enodnevnih turah obiščejo gorske predele, ki jih želijo videti — in tako se je število članov PZS bistveno zmanjšalo. To na eni strani pomeni za organizacijo manjši dohodek od članarine, na drugi strani pa manj delovnih rok, posebno še, ker se je zadnja leta bistveno zmanjšala tudi delovna vnema nekdanj za prostovoljno delo tako navdušenih planincev.

Zaradi tega ne bi bilo treba bití plat zvona: planinska članarina se je zadnja leta pri nas nekoliko zvišala, vendar ne toliko, da bi bila planinska organizacija zaprta za manj premožen sloj prebivalstva, za najpotrebnejše dejavnosti so sponzorji, ki takointako dajejo za reklamo, pripravljene prispevati nekaj denarja, slejkoprej se bodo pojavili tudi nekateri premožnejši planinci in simpatizerji planinskega gibanja, ki se jim bo ob novi davčni zakonodaji izplačalo nekaj denarja darovati v društvene namene in za akcije, ki bodo prispevale k ohranjanju ali izboljšanju naravnega okolja.

Tolikšne množičnosti, kot je bila pred leti, v slovenskem planinstvu zdaj ni več, planinska organizacija pa je vendarle še vedno množična. Na prav dobri poti je, da bi v organizaciji dosegli zares kvalitetno množičnost.

Marjan Raztresen

Joža Čop

vestnik, če bodo ob preslikavanju ostale vidne Pavline oznake, napravljene z navadno buciko pred 53 leti. (Na fotokopiji te slike smo po ubodih bucike potegnili črto, da se smer natančno vidi; op. ur.) Prav tem Pavlinim in Joževim besedam o pravi Skalaški smeri je namenjen ta moj sestavek.

SPODBUDA ZA PRVENSTVENO PLEZANJE

Naslednjih 21 mesecev se s Pavlo nisva več srečala. Ona je še naprej vrtela filme za Ljubljancane, jaz pa sem odšel v partizane. V težko pričakovani svobodi sva se s Pavlo spet srečala, le da Pavla takrat ni bila več lastnica kino podjetij in najini pogovori so bili vse drugačni od nekdanjih.

Med enim od takih pogovorov sem Pavli omenil, da bova šla z **Urošem (Župančičem, op. ur.)** v Vrata. Imela sva res namen, da greva na bivak II, na Rokave in navzdol v Martuljek. Pavla pa je mislila po svoje: ni pozabila, kar smo se o Osrednjem stebru menili pred leti v njeni pisarni, o Urošu pa sta itak imela oba z Jožom svoje mnenje, kar se prvenstvenih smeri tiče. In zdaj gresta oba v Vrata!

Pavla se je na smrt prestrašila za svoj Osrednji steber. V meni je še po tolikih letih ta misel, da so prav te moje besede pospešile Pavlin odhod v Severno triglavsko steno, čeprav je bila nepripravljena in netrenirana. V njej je prevladala njena gorniška volja, njeno hotenje po plezanju in skalah, ko je kot pravi izbruh odvrгла štiritletno prisilo brez gorá, dodatno pa je še opravila njena ambicija po prvenstveni smeri, ki se je ponujala. Z njo je bil Joža, v katerega je imela veliko zaupanje in s katerim sta imela ta načrt že v sebi.

Z Jožom sta odšla v steno in po Gorenjskem stolpu še naprej v Osrednji steber, čeprav v začetku previdno in neodločno.

Pavla Jesih

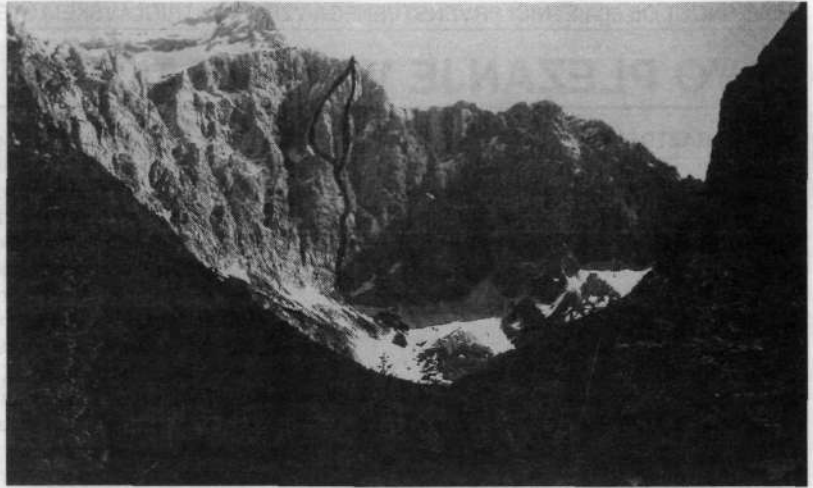
V začetku meseca julija istega leta, ko je bilo plezanje v Čopovem stebru že opravljeno, smo se dobili v Martuljku Pavla, Joža, Uroš in še nekaj starejših alpinistov, **Daniilo Kante, Martelančeva** in še nekateri. Prvo, kar me je Pavla vprašala, je bilo: »Si že bil v Triglavu?« Ko sem se ji zasmel, mi je le še dejala: »Le pojdi, boš videl hudiča!« Joža pa le: »Tako, pa imamo res ta pravo Skalaško!«

PAVLA JE IZPLEZALA SAMA!

Kako je bilo takrat pri prvem vzponu čez Čopov steber, je bilo že dovolj povedanega in napisanega. O tistih odločilnih zadnjih metrih, ki jih Pavla ni zmogla, mi je povedala, da za tisto plezanje ni imela moči v rokah, da pa je bilo morda odločilno, ker z Jožom nista imela dovolj klinov in tako Joža ni mogel plezati in varovati na krajšo razdaljo. Izbrala sta rešitev, da Joža izpleza na rob stene, gre v dolino in se vrne z večjo količino klinov.

Joža pa se ni vrnil sam, ampak je prišlo z njim še več plezalcev. Tu moram sedaj povzeti besede **Jože Štolcarja**, ki je zapisal, da se je prvi s Plemenic spustil do Pavle in ji vrgel plezalno vrv; potem je Pavla plezala ves tisti del, ki ga z Jožom ni zmogla, povsem samostojno, pri normalno napeti vrvi in brez njegove pomoči. To sem moral napisati, ker se večkrat nepravilno sliši, da so morali reševalci Pavlo potegniti iz stene. To pa ni res. Pavla si je v tistih dveh prečutih nočeh opomogla in zopet dobila potrebno moč, da je z Jožem Štolcarjem tiste zadnje dolžine samostojno priplezala na Plemence.

To je bilo potrebno povedati in razčistiti, da bo prišlo do polne veljave dokončno poimenovanje prave Skalaške smeri v Severni triglavski steni, s tem pa tudi želja in predlog Pavle Jesih, kje naj odslej poteka Skalaška

Severna stena Triglava z novo Skalaško smerjo, kot jo je z buciko našpikala Pavla Jesih

smer: od začetne vstopne gredine do Gorenjskega stolpa (223) in nato preko Čopovega stebra na Plemenice (224). Pavla Jesih je to smer v celoti preplezala v dveh poskusih, v letu 1929 z **Milanom Gostišo** od vstopa do Gorenjskega stolpa, naprej preko Čopovega stebra na Plemenice pa v juniju 1945 z Jožom Čopom.

Z vsem, kar pišem, opravljam tudi svojo dolžnost: do sebe, do Pavle Jesih, do skalaške organizacije in do Jože Čopa. Pavli Jesih, poleg **Mire M. Debelakove** največji slovenski alpinisti vseh časov, smo z dokončno Skalaško smerjo v Severni triglavski steni dali ponovno potrditev njenih alpinističnih ustvarjalnosti.

SPOMIN NA SKALO IN NJENA DVA ČLANA

TK Skala je bila tista gorniška organizacija, okrog katere so se zbrali naši prvi plezalci in alpinisti, pa tudi pisci in planinski fotografi. Prav je, da damo Skali najlepšo smer v Severni triglavski steni v ponos in zahvalo vsem tistim, ki so prek Skale ustvarjali naš sedanji alpinistični ponos in med katerimi sta bila tudi Pavla in Joža.

In končno moja dolžnost do Jože Čopa. To mi je najlažje, ker je njegovo ime od vseh alpinističnih imen najbolj povezano s Severno triglavsko steno, od Praga na vzhodu do Plemenic in Bambergove poti na zahodu. In vendar Joža v vsej tej mogočni steni ni imel svoje smeri in v njej potrjenega svojega imena. Prav je, da smo opustili prvotni imeni, kot sta bili Osrednji ali Centralni steber, in ta markantni steber v Severni triglavski steni imenovali po Joži Čopu: v zahvalo in potrditev našemu Joži kot alpinistu in gorskemu reševalcu.

Nasprotno delo Pavle Jesih še ni v celoti in pravilno ovrednoteno. Osebo sem jo kot eden od redkih spoznaval v njenih zadnjih dnevih in urah, ko sem jo videl do skrajnosti zapuščen v njeni hiši na Gornjem trgu v Ljubljani. Ponosna in samozavestna Pavla je končavala svoje življenje — nič več kot zmagovalka v stenah in nič več v dobrotah, ki jih ni mogla več razda-

jati. Bila je bolna, ostarela in od vseh zapuščena. Nekomu je izrekla željo, da bi jo upepeli, pepel pa raztrosili po Špikovi severni steni. Ostalo je le pri želji in Pavla je pokopana v družinski grobnici na pokopališču v Štepanji vasi v Ljubljani.

Naj mi bo dovoljeno, da na kraju zapišem, da se od hribov poslavljam, da končujem najlepše, kar sem imel v življenju. Poslavljam se od gorniških tovarišev, čudovitih osebnosti, od katerih je vsak dodal nekaj k moji sreči. Odšla sta Miran in Uroš, s katerima v navezi sem ustvarjal svojo gorniško osebnost. Lepo je bilo in hvala.

Nemci v Južni steni Nuptseja

Osemčlanska odprava, sestavljena iz ta čas najboljših mladih alpinistov in plezalcev Nemške planinske zveze, namerava letošnjega oktobra razrešiti enega od zadnjih velikih problemov Himalaje: opraviti namerava prvenstveni vzpon na Vzhodni Nuptse I. Kar 7804 metre visok vrh je druga najvišja gora na svetu, na katero doslej še ni nihče priplezal, je pa v neposredni bližini osemtisočakov Everesta in Lotseja. Smeri po južnem stebri se je zadnja leta sicer lotilo že več odličnih odprav, vendar nobena ni bila uspešna.

Načrtovana nemška smer naj bi šla po južnem stebri. Problematična je najprej zaradi izrednih težav v kopni skali v 2600 metrov visokem stebri in nato seveda zaradi izjemne višine. Po mnenju poznavalcev sodita južni steni Lotseja in Nuptseja med največje in najtežavnejše podvige v Himalaji nasploh.

Bazni tabor si bodo mladi nemški alpinisti postavili na ledeniku Lotse Nup na nadmorski višini približno 5100 metrov, do njega pa bo mogoče brez težav priti po znani trekinški poti pod Everest in skozi šerpovsko naselje Čukhung.